

УДК 378(091) : 929 Зязюн

КУЗЬМІНСЬКИЙ Анатолій Іванович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки вищої школи і
освітнього менеджменту,
Черкаський національний університет імені Богдана
Хмельницького
ORCID ID 0000-0002-9678-000X
e-mail: lyubov-bugakova@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНИЙ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ АКАДЕМІКА І. А. ЗЯЗЮНА

Розкрито роль академіка Національної академії педагогічних наук України Зязюна Івана Андрійовича як приклад сучасного людинолюбного вченого-педагога, гуманітарно-екзистенційно орієнтованого організатора освіти, благородної й високоінтелектуальної людини у сфері освіти, науки, людських відносин. На конкретних прикладах із життя й діяльності талановитої особистості показано проявлення гуманістичних, людиноцентричних якостей на різних життєвих етапах, у багатьох складних ситуаціях, у взаємовідносинах з різними категоріями людей.

Ключові слова: людиноцентризм, гуманізм, служіння людям, освіта, наука.

Постановка проблеми. На конкретних фактах життя й діяльності академіка Національної академії педагогічних наук України Івана Андрійовича Зязюна досліджується генеза й реалізація його гуманоорієнтованої, людиноцентричної позиції в теорії й практиці едукації людини, в організації й управлінні освітньою справою на різних етапах освітньої, наукової, педагогічної, громадської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова й педагогічна діяльність академіка І.А. Зязюна висвітлена в багатьох наукових працях і публіцистичних виданнях. Теоретична спадщина вченого подана у праці академіка В. Г. Кременя «Видатний український педагог-філософ», у статтях Г. П. Васяновича «Філософсько-педагогічні ідеї академіка Івана Зязюна», О. Г. Романовського «Об ученом И. А. Зязюне – лидере украинской философии и педагогики добра в поэтических строках» та ін. У вищеназваних, як і в багатьох інших працях, розкривається педагогічна, наукова й організаторська діяльність видатного педагога-науковця міжнародного масштабу, талановитого організатора освіти й науки, державного й громадського діяча.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наукова і освітня діяльність академіка І.А. Зязюна досить широко висвітлена у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Однак, залишаються недостатньо дослідженими особистісні людські якості видатного педагога-філософа, його людиноцентрична, кордоцентрична сутність і реалізація її в житті і в діяльності.

Метою статті є дослідження природи й розвитку педагогічного людиноцентризму академіка І.А. Зязюна на різних життєвих етапах, на різних посадах в освітній і науковій галузях.

Виклад основного матеріалу. Одним із визначальних показників цивілізованості, культурності й духовності народу є його освіченість. А стан освіти в державі залежить від

багатьох чинників: розуміння можновладцями ролі й значущості освітньої справи, фінансових можливостей, теоретико-методологічного й методичного забезпечення освітології та ін. Але визначальним фактором успішності чи неуспішності розвитку вітчизняної освітньої системи є наявність або відсутність справжніх, талановитих дослідників теорії і практики навчання й виховання молодого покоління, які уміло поєднували б багатомісячний світовий едукативний досвід з методами, способами й формами сучасної освіти. Саме таким ученим-педагогом, педагогом-практиком, педагогом-філософом [1], людиноцентристом і людинолюбцем є Божим даром відмічений академік, ректор, міністр Іван Андрійович Зязюн. І хоч невеликий проміжок часу відділяє нас від періоду діяльності цієї Великої Людини, уже нині зримо й рельєфно розкривається перед світом головний його талант – талант достойного продовжувача справи видатних педагогів Я. А. Коменського, К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського, О. А. Захаренка, основоположників філософії серця Григорія Сковороди і Памфіла Юркевича. Світоглядним стрижнем його життєвого кредо є людиноцентризм, уважне і поважне ставлення до людини і, передовсім, до молоді людини періоду її становлення, формування, соціалізації.

Про непересічний педагогічний дар Зязюна, унікальність і неординарність варіантів розв'язання ним багатьох методологічних і аксіологічно-едукативних проблем, невситиме прагнення до творення добра чимало сказано й написано. Можна підставно стверджувати, що якості справжньої доброти, глибокої поваги до людини були йому іманентно властиві. Розглядаючи з відстані років многотрудний життєвий шлях академіка, переконаєшся, що на всіх ділянках роботи, на всіх посадах, у всіх складних, непересічних ситуаціях, на які так багата його доля, його принципи, дії і вчинки повністю відповідали визначенню понять гуманіст, людинолюб, беззастережний прибічник християнських підходів у відносинах з людьми.

В особистості І. А. Зязюна щасливо поєднувалися якості вимогливого керівника і уміння так поводити себе з різними людьми – підлеглими, колегами, вищим начальством, друзями, – що і справа виконувалася успішно, і його авторитет завжди залишався високим і непохитним.

Цілеспрямованість, тверда воля, гострий аналітичний розум, невичерпна енергія, компетентність, готовність розумно ризикувати, брати на себе відповідальність, – прояв усіх цих рис і якостей забезпечували успіх у будь-якій справі, за яку брався І. А. Зязюн.

Одним із достоїнств, яким так блискуче володів Зязюн, є здатність викликати до себе беззастережну довіру в людей, які його оточували в очолюваних ним колективах, у службових контактах, у побуті. Сам факт довіри – це свідчення визнання його високих людських якостей, права на керівництво людьми, визнання справедливості і правильності його дій.

Як стверджують теоретики управлінської галузі, в будь-якій справі успіху можна домогтися лише опираючись на людей, на добре ставлення до них. Л. Д. Столяренко стверджує: «Стійка взаємодія людей може бути зумовлена появою взаємної симпатії, атракції. Тісні взаємовідносини, які забезпечують дружню підтримку й почуття (тобто ми відчуваємо, що нас люблять, схвалюють і заохочують друзі й близькі), зв'язані з відчуттям щастя» [2, с. 62]. Люди відчували доброзичливе, співчутливе, поважне ставлення до себе і завжди відповідали взаємністю, старанно виконуючи свої посадові обов'язки, щоб не підвести, не підставити свого керівника.

На самому початку свого післяшкільного життя, після несправедливого фіаско зі вступом до Білоцерківського ветеринарного інституту юнак хоч і тяжко, але недовго рефлексував і, як він сам говорить, його заповонила зухвала думка обійняти посаду завідуючого сільським клубом, яка тривалий час була вакантною. Здавалось би, на перший погляд, така кар'єрна амбітність є дещо авантюрною (юнацький вік, відсутність профільної освіти і брак досвіду), а тому задумка апріорі нібито була приречена на провал. Але видатні організаторські здібності, невичерпна енергійність, велика емпатійність і атракційність юнака, визнання його позитивних людських якостей односельцями, сільським і районним начальством, ровесниками (комсомольці села обрали Івана своїм лідером – секретарем первинної комсомольської організації) забезпечили переконливий успіх молодому

керівникові – периферійний занедбаний заклад культури успішно запрацював – самодіяльний театр, змішаний хор дітей і дорослих, оркестр народних інструментів, глибокозмістовні святкові заходи наповнили життя села інтелектуальним, культурним і емоційним змістом.

Історія повторилася, коли вісімнадцятирічний Іван гаряче відгукнувся на звернення центральних органів комсомолу про молодіжну ініціативу відбудувати економіку Донбасу і став учнем гірничо-промислового училища за професією шахтного прохідника. Молодого талановитого організатора зразу ж помітили і рекомендували на посаду секретаря комітету комсомолу училища, а пізніше – вихователя. І тут видатні людські якості майбутнього вченого проявилися повносило. За його ініціативою і зусиллями в училищі було створено кілька гуртків за інтересами, зокрема духовий оркестр, танцювальний ансамбль і театральну студію, керівництво якою здійснював сам ініціатор.

Кращі людські якості, небайдужість до долі будь-кого з оточуючих його людей яскраво проявилися під час навчання в університеті. Дисидентність мислення, категоричне несприйняття несправедливості, небезпечна сміливість у поглядах і вчинках були особливо виразними на тлі заполітизованих, заідеологізованих норм суспільного життя в епоху авторитаризму. На другому курсі його було обрано комсомольським лідером філософського факультету. Здавалося б, що ще треба? Вчися, підтримуй політику правлячої партії, піддакуй партійним чиновникам і тобі забезпечено спокій і успіх. Так поступала абсолютна більшість тодішніх керівників. Але бунтівна, протестна натура студента Зязюна категорично не могла змиритися з таким стилем діяльності і життя. Двічі поставало питання про відрахування його з університету. Уперше, коли він на студентських комсомольських зборах різко виступив з критикою викладача політекономії, який постійно демонстрував свою пихату зверхність над студентами і безпідставно принижував їх. Подібне сталося через рік, коли його звинуватили в організації акції з вигнання з аудиторії професора кафедри історії КПРС за примітивне читання лекцій.

Успішною була й організаторська педагогічна праця на посаді вожатого загону в піонерському таборі протягом трьох місяців літніх канікул. Діти любили свого вожака, бо він любив їх і вони це добре відчували. І особливо виразно проявилися людиноцентричні якості студента Зязюна під час роботи на посаді командира студентського будівельного загону чисельністю 800 осіб у 1963 році в Казахстані. Відповідальне ставлення до своїх обов'язків керівника, поєднане з уважним, співчутливим ставленням до членів загону, піклування про умови їхньої праці і побуту забезпечили триумфальний успіх у доволі складних ситуаціях.

Таким чином з юнацьких років формувалися й зміцнювалися людинолюбні якості і здатності майбутнього організатора освіти, визначного вченого, державного діяча. І. А. Зязюн володів природною харизмою і атракційністю. Якщо доля зводила його з близькою йому за духом людиною, то навіть за короткий період спілкування він справляв відчутне позитивне враження, яке залишалося на все життя. Саме так було у випадку знайомства з прогресивним компартійним функціонером Ф. Т. Моргуном, який познайомився з Іваном Андрійовичем під час відвідання Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, де він працював викладачем. Запам'ятавши неабиякі організаторські здібності молодого науковця, високий чиновник найвищого партійного органу підставно рекомендував І.А. Зязюна на посаду ректора Полтавського педагогічного інституту і в подальшому сміливо й наполегливо підтримував у всіх його інноваціях і захищав від несправедливих нападок злостивців.

Повною мірою проявився гомілетичний талант, уміння ладити з людьми, привертати їх на свій бік, захоплювати своїми ідеями на посаді ректора. Прийнявши в 1975 році запущений і відсталий на всіх ділянках діяльності провінційний педагогічний інститут, переборюючи своєю наполегливістю і цілеспрямованістю впертий нафталінний спротив консервативно налаштованої частини науково-педагогічного і студентського колективів, талановитий організатор за короткий час вивів заклад на передові позиції у навчальній,

науковій, культурно-естетичній і господарській сферах. І це знову ж таки з опертям на довіру і повагу з боку професорсько-викладацького й студентського колективу.

Варто відзначити, що, як справжній борець-людинолюб, Іван Андрійович володів неабиякою резистентністю до несправедливих і непорядних наклепів, нападок, інсинуацій і підлостей. Часткові невдачі, злісні наклепи, жовчні анонімки, які в компартійні часи були в тренді, не змогли вибити з правильно обраної життєвої колії мудрого і відданого педагогічній справі ректора. Для цього треба було володіти високим професіоналізмом, справжнім педагогічним талантом і неабиякою мужністю, адже певні позиції ректора йшли врозріз з вимогами компартійного режиму і шалений тиск на нього чинився і знизу, і зверху. І лише тверде життєве кредо: «Я завжди вважав і вважаю, що ректор – педагог №1... Студенти повинні в ньому бачити найкращого лектора, найкращого науковця, найкращого організатора, найкращого захисника їхніх інтересів...» [3, с. 106] міцно тримало на позиції людиноцентризму вольового, непохитного гуманіста-борця.

Слід відмітити значний внесок Івана Андрійовича Зязюна у привернення громадської уваги до педагогічних надбань видатних педагогів-практиків А. С. Макаренка і В. О. Сухомлинського. Обидва корифеї педагогічної справи свого часу навчалися у Полтавському педагогічному інституті, який він п'ятнадцять років очолював. Приймавши заклад, новий ректор зіткнувся з невиправдано зневажливим ставленням до багатющої спадщини великих вітчизняних педагогів, яке так виразно висловив компартійний керівник інституту: « – А ви що, справді вважаєте, що Макаренко – великий педагог? Та це ж працівник тюрми! Тюремна педагогіка в нормальних освітніх закладах, тим більше у вищих, не повинна культивуватись. А щодо Сухомлинського, то він більше писав, ніж робив насправді. У нас тут є декілька ентузіастів, але я особисто не поділяю їхніх захоплень. Треба робити сучасну комуністичну педагогіку!» [3, с. 103]. Опора на прогресивну частину професорсько-викладацького корпусу, заслужений авторитет і довіра людей, базовані на взаємній повазі і довірі ректора до колективу, забезпечили успіх у відновленні доброго й справедливого ставлення до імені і теоретичної спадщини видатного українського педагога Антона Семеновича Макаренка. Працюючи на посадах ректора, міністра освіти, директора науково-дослідного інституту Національної академії педагогічних наук України, Іван Андрійович невтомно і наполегливо відстоював науково-педагогічні позиції А. С. Макаренка у своїх працях, у практичній діяльності, в організаційних заходах. Певний період він очолював Міжнародну асоціацію Макаренка на посаді її Президента.

Будучи відомим, загально визнаним теоретиком і практиком педагогічної справи, Іван Андрійович ніколи не виділяв і не підносив свою персону. Навпаки, він завжди підкреслював, що у своїх наукових пошуках і здобутках він стоїть на плечах своїх попередників. «Для мене особисто А. С. Макаренко і В. О. Сухомлинський були одноосібними наставниками у моїй ректорській роботі. Я не тільки втішався повним збігом моїх уже сформованих педагогічних переконань з їхніми, а й набував у них досвіду перенесення найголовніших педагогічних ідей на викладацький і студентський загаль інституту» [3, с. 157].

Пред'являючи високі вимоги до підпорядкованих йому працівників, І. А. Зязюн і до себе ставив доволі жорсткі вимоги. Інноваційний склад мислення, уміння інноваційно дивитися на світ і, головне, бажання й уміння інноваційно діяти, доволі швидко дали свої позитивні результати. Із посереднього провінційного ВНЗ педагогічного профілю імідж Полтавського педагогічного інституту вийшов на передові рубежі великої країни – Радянського Союзу. Свідченням високого визнання заслуг ректора було запрошення його у телестудію Останкіно на передачу для педагогів, які пропонували власні варіанти розв'язання назрілих шкільних проблем, де він сміливо й успішно виступив і відповів на багато запитань самого різного змісту.

Як сформованого й визнаного лідера, організатора освітньої справи всеукраїнського масштабу І. А. Зязюна було висунуто на посаду Міністра народної освіти України. Пройшовши «пекельне чистилище» у Верховній Раді УРСР, він був призначений Міністром

у вересні 1989 року. Час був неспокійний, вирували політичні пристрасті і запекла політична боротьба. Іван Андрійович добре усвідомлював усі ті ризики, на які він наражався, давши згоду обійняти цю високу й відповідальну державну посаду. І знову ж таки у тій непростій ситуації чітко спрацювали людинолюбні, добротворні якості Зязюна. Ось як сформулював свою позицію новопризначений Міністр: «Нічого не змінювати, особливо коли йшлося про живих людей. Пізнати їхні спроможності, їхні пристрасті і використати в інтересах справи, підкреслюючи завжди особистий внесок кожного у зроблене – мов чи не найголовніша якість для згуртування навколо себе людей різних уподобань, характерів, світоглядних переконань. І звичайно ж, різними засобами переконати їх, що у різних життєвих ситуаціях вони матимуть у моїй особі захисника їхніх інтересів» [3, с. 243].

Перше, що зробив на міністерському посту Іван Андрійович, це аналіз стану освітньої галузі, виокремлення найсуттєвіших проблем і першочергові заходи щодо їх розв'язання. Розпочалася наполеглива робота. Але як і завжди, у благородну освітню справу брутально втрутилася політика і талановитий організатор освіти, правдивий патріот зазнавав болісних, несправедливих ударів з усіх сторін. І лише непохитна віра в людей, життєва стійкість, залізна витримка, тверда переконаність у своїй правоті, вроджена шляхетність і висока внутрішня культура допомогли гідно вистояти у цьому буремному вируванні. Це ще раз підкреслює високі людські здібності і здатності високопорядної, мужньої і мудрої людини.

З усією повнотою і яскравістю проявився талант Зязюна І. А. опиратися на віру в людей під час заснування Інституту педагогіки і психології професійної освіти у новоствореній Академії педагогічних наук України, де його було призначено директором-організатором. Інститут створювався практично на пустому місці – не було ні приміщень, ні будь-якої матеріально-технічної бази та ще й «доброзичливці» на кожному кроці створювали різні перепони. І лише набутий у минулі роки високий авторитет, наполегливість і заповзятливість дозволили новопризначеному директору створити справжній науково-дослідний інститут, який і донині здійснює важливу й актуальну справу – досліджує і розробляє теорію, методологію й методику з проблем педагогічної освіти і освіти дорослих. Про ці свої людинолюбні якості Іван Андрійович сказав так: «Щось у мені було закладене природою, що кликало невгамовність внутрішньої потреби до рішучої дії зробити для когось добротворне й величне, підняти когось до вершини людськості...» [3, с. 278]. Як справжній філософ-любомудр, блискучий теоретик і практик педагогічної справи [4], Іван Андрійович тонко й чутливо уловлював виклики часу і суголосно реагував на них. Будучи високопрофесійним, неординарним педагогічним майстром, розуміючи важливість і необхідність педагогізації українського суспільства, він багато й плідно працював над проблемою педагогічної майстерності як у царині теорії, так і в реалізації теоретичних положень у практичній діяльності [5]. За його ініціативою, підтримкою і безпосередньою участю в Україні створена низка центрів і лабораторій з педагогічної майстерності.

Справедливо стверджується, що якщо людина від природи талановита, то вона талановита в усьому. Куди б не закинула доля Івана Андрійовича Зязюна – в сільський клуб завідувачем, прохідником шахтного штреку, працівником театру, викладачем вищого навчального закладу, ректором, міністром, директором науково-дослідного інституту – скрізь у нього на першому плані завжди була Людина. Йому як філософу-кордоцентристу іманентно були властиві генетично закладені гуманістичні якості і амбіції, риси людинолюбства, гуманітарно-екзистенційного світосприйняття, презумпції порядності у ставленні до людини [4]. Цим духом пройняті й усі його твори. Він є глибоким прихильником, теоретиком і практиком педагогіки людяності, педагогіки добра [6]. Свідченням високої оцінки людських, науково-професійних якостей І. А. Зязюна є визнання його Людиною року (1998) і відзначення Золотою медаллю Американським біографічним інститутом.

Неодмінними рисами характеру Івана Андрійовича і в науці, і в житті були віра у всеперемагаючу силу добра і безкорисливість. Для нього як для філософа-кордоцентриста іманентно були властиві генетично закладені риси людинолюбства, гуманітарно-

екзистенційного світосприйняття. Будучи від природи добротворцем, Іван Андрійович і в педагогічній теорії й методології, і в практичній педагогічній діяльності, і в побуті був взірцем соціально відповідального й гуманоорієнтованого ставлення до людини й до життя взагалі. Характерна деталь: тільки з високого й благородного почуття вдячності своїм батькам, рідній землі, малій Батьківщині, де вперше побачив світ, він відбудував хату і гарно облаштував батьківську садибу, де нині функціонує музей видатного вченого – достойний пам'ятник і посутня синівська данина вдячності пам'яті Батька й Матері, землі, на якій народився.

Широкий масштаб мислення, критично-філософське сприйняття світу проявлялися у справжньому патріотизмі й громадянськості Івана Андрійовича. Будучи зразковим громадянином України, він водночас був і громадянином світу, європейцем. Задовго до намагань України стати членом європейського співтовариства Іван Андрійович у своїх наукових працях, у практичній діяльності, у діях на міжнародному рівні сповідував європейські цінності, дотримувався сам і переконував інших у необхідності дотримуватися європейських норм співжиття, глибоко поважав права людини, демократію, свободу. Високе почуття громадянської відповідальності й обов'язковості проявлялось в роботі, в діях, у відносинах з людьми.

Нині немає з нами Івана Андрійовича, але жива й надзвичайно актуальна його наукова спадщина. Педагогіка добра, наука едукації людини нині як ніколи важлива й затребувана у збуреному, невірноваженому, заполітизованому й розгубленому українському суспільстві.

Життя й діяльність, високі людські якості і їх реалізація у практиці видатного вченого, педагога, філософа, організатора освіти і науки – неперехідна цінність і взірць для наслідування нинішніми і майбутніми поколіннями працівників і особливо, керівників гуманітарної сфери діяльності.

Зіркою першої величини нині сяє над світом велике й незабутнє ім'я вченого-педагога планетарного масштабу Івана Андрійовича Зязюна. Належне відкриття і творче впровадження його неоціненної теоретико-педагогічної спадщини ще попереду. Його унікальні наукові положення щодо педагогічної майстерності, педагогічної дії, суб'єкт-суб'єктного формату відносин між тими, хто навчає, і тими, кого навчають [7], гуманітарно-екзистенційної едукативної парадигми ще чекають своїх дослідників. А сьогодні можна лише констатувати стару глибоку істину: будь-яке людське життя коротке, а слава і пам'ять вічні. Це про академіка Івана Андрійовича Зязюна.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Вродженні високі людські якості, наполеглива праця над розвитком і удосконаленням людинолюбного, антропоцентричного дискурсу у відносинах з людьми, глибока повага й увага, небайдужість до долі простої людини і, особливо до проблем едукації дитини, молоді людини є іманентними рисами видатного педагога-філософа, академіка І. А. Зязюна. Педагогічний людиноцентризм ученого є значимою неперехідною цінністю, важливою теоретико-педагогічною спадщиною, яку доцільно й необхідно вивчати й упроваджувати у практику навчання й виховання молодого покоління.

З-поміж перспективних напрямів подальшого наукового пошуку є обґрунтування теоретичних і методичних засад педагогічного людиноцентризму академіка І. А. Зязюна і використання їх у підготовці педагогічних кадрів, післядипломній освіті педагогічних працівників.

Список бібліографічних посилань

1. Васянович Г. П. Філософсько-педагогічні ідеї академіка Івана Зязюна. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. №4. С. 217–227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2014_4_26.
2. Столяренко Л. Д. Психологія управління: учебное пособие. Изд. 4-е. Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 507с.
3. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2000. 312 с.
4. Усатенко Т. П. Філософствування мислителя. Про Івана Зязюна. *Постметодика*. 2015. №3. С. 2–4.
5. Романовський О. Г. Ідеї академіка І. А. Зязюна у системі підготовки українських лідерів нового покоління. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2016. Вип. 45(49). Ч. 1. С. 80–88.

6. Романовский А.Г. Об Учителе с любовью. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2014. №4. С. 20–28.
7. Семенова А.В. Педагогічна майстерність І.А. Зязюна – маяк для педагогів за покликанням. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2015. Вип. 42 (46). С. 56–64.

References

1. Vasyanovich, G.P. (2014). Philosophic-pedagogical ideas of academician Ivan Zyazyun. *Pedagogy and psychology of professional education*. 4, 217–227. (in Ukr.)
2. Stolyarenko, L. D. (2007). *Psychology of management: a textbook*. Rostov-na-Donu: Phoenix (in Rus.)
3. Zyazun, I. A. (2000). *Pedagogy of good: ideals and realities: Scientific method. manual*. Kyiv: MAUP (in Ukr.)
4. Usatenko, T.P. (2015). Philosophizing the thinker. About Ivan Zyazyun. *Postmetodyka*. 3, 2–4. (in Ukr.)
5. Romanovsky, O.G. (2016). Ideas of academician I. A. Zyazyun in the system of training of Ukrainian leaders of the new generation. *Problems and prospects of the formation of the national humanitarian and technical elite*. Issue 45(49), Part 1, 80–88. (in Ukr.)
6. Romanovsky, AG (2014). About the Teacher with love. *The theory and practice of social systems management*. 4, 20–28. (in Ukr.)
7. Semenova, AV (2015). Pedagogical skill of IA Zyazyun - a lighthouse for teachers by vocation. *Problems and prospects of the formation of the national humanitarian and technical elite*. Issue 42 (46), 56–64. (in Ukr.)

KUZMINSKYI Anatoliy,

Doctor Science in Pedagogy, Professor,
 Professor of Higher School Pedagogy and Educational Management Department,
 Bohdan Khmenlntsky National University at Cherkasy
 e-mail: lyubov-bugakova@ukr.net

ACADEMICIAN I. A. ZYAZYUN'S PEDAGOGICAL HUMAN-CENTRISM

Abstract. *Introduction. Academician I. A. Zyazyun's scientific and educational activities are widely covered in domestic and foreign scientific literature. However, personal human qualities of the outstanding philosopher-teacher, his human-centric, cordocentric nature and its realization in life and in activity are insufficiently researched.*

Purpose. The purpose of the article is to study academician I. A. Zyazyun's nature and development of pedagogical human-centrism at different life stages, at various positions in the educational and scientific fields.

Methods. For achieving the purpose of the study, a person-bibliographic method was used to analyze the teacher's and the scientist's heritage.

Results. The role of the academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine Ivan Andriyovich Zyazyun as an example of a modern philanthropist scientist-teacher, humanitarian existentially oriented organizer of education, noble and highly intellectual person in the field of education, science, human relations is revealed. Manifestation of humanistic, human-centric qualities at different life stages, in many difficult situations, in relationships with different categories of people are shown on concrete examples from the talented person's life and work. Determining the life purpose in devotion oneself to serve people, to manage to make good on earth is such a vital credo of the outstanding Ukrainian scholar, philosopher, cordocentrist, theorist and practitioner in the field of education and science.

Originality. It is stated that academician I. A. Zyazyun's life and work, his civic position, high patriotic feelings, managerial talent, the rejection of human-deficient pedagogy, and the elevation of a human as the highest value are an unchangeable value and a vivid example for the imitation of present and future generations of representatives of the humanitarian sphere of activities.

Conclusion. Congenital high human qualities, persistent work on the development and improvement of human-loving, anthropocentric discourse in relations with people, deep respect and attention, indifference to the fate of a common human and especially to the problems of education of a child, a young human are the outstanding pedagogist-philosopher, academician I. A. Zyazyun's inherent features. The scientist's pedagogical human-centrism is a significant irreversible value, an important theoretical-and-pedagogical heritage, which it is expedient and necessary to study and implement in the practice of education and upbringing of the younger generation.

Among the perspective directions of further scientific research is the substantiation of academician I. A. Zyazyun's theoretical and methodical principles of pedagogical human-centrism and their use in the training of pedagogical staff, postgraduate education of pedagogical workers.

Key words: *human-centrism; humanism; serving people; education; science.*

Одержано редакцією 05.12.2017
 Прийнято до публікації 12.12.2017